

СССР-н Деед Советин Президиумин Указмуд батруллгын

1957-ч джилин февралин 11-д СССР-н Деед Советин зургадгч сессий деер кесн СССР-н Деед Советин Президиумин селгәтр. депутат А.Ф. Горкинә докладас

Уурмуд, депутатр! Советск Союзин Коммунистическ партин XX-ч съездд Советск орн-нутгин келн-әмтнә ленинск политикин гол уулдринг урднь модьрунар хаджилгъдж йовсн зәрм йовдлмудинг темдгдлж медулсн цугтадн медлнә. Бука келн-әмтиг буру-збв угагъяр туучксн, тедниг шин бәәриндн ююгъяр болв чигн шахад зовагъяд йовсн әлду хаджгър болсн мбн. 1943-ч джилин чилгчәр болн 1944-ч джилин әкльчәр Северн Кавказин газрас Казахстан районмудур болн Средний Азийур балкарцирриг, чеченцирриг, ингушмудиг, хальмгудиг, карачаевцирриг туучксн мбн, теднә эврә келнәинь автономиг уурулгсн мбн.

Советск йосна бурдәмджин кучнә болн диилгдш уга чидлин кбдлшго бат уляь болгч олн-әмтнә әдл збв әдлгънә болн ни-нилицъгъу бәәлгънә тускиг ончта кучтәгъяр темдгсн КПСС-ин XX-ч съездин шнидарәр гардәр кедж Советск Союзин Коммунистическ партин Центральн Комитет болн СССР-ин правительств, туугдсн келн-әмтиг цеврәдхин тускар болн теднә туст гаргъдсн эндүсиг чиклхин тускар кбдлмш кедж кұцацхәв.

СССР-н Деед Советин Президиум балкар, чечен, ингуш, хальмг болн карачай әмтсин туск тбр хәләгъәд, теднә бийсиннн дур тевчәд, сурсн сурвринн кұцагъәд, тер олн келн-әмтсин тускар гарсн хаджгърмудиг чиклх, теднә бийсиннн келн-әмтнә автоном хәру тосхх, энүгәр дамджулдж тер келн-әмтсин культуринн болн әдл-ахугъинн ббдлүлхд донъ болх шнидвр кев. Эн келн-әмтсиг урднь эврәинн бәәсн газрур әс йовулдгиг Президиум ууруль.

1957-ч джилин январин 9-д СССР-ин Деед Советин Президиум эврәнн Указмудар РСФСР-ин Деед Советин Президиумд инм тбр хәләдш шнидвр гаргътн гидж селвгән бгв:

„Кабардинск АССР-иг Кабардино-Балкарск АССР-т хуврүлх“.

„РСФСР-ин межд ордгар Чечено-Ингушск АССР хәру тогтах“.

„РСФСР-ин межд ордгар Хальмг автономн область бурдәх“.

„Черкесск автономн областиг Карачаево-Черкесск автономн областьд хуврүлх“.

Эн шнидврмудәс иштәгъяр РСФСР-ин Деед Советин Президиум Указ гаргъв—Кабардинск АССР-иг Кабардино-Балкарск АССР-т хуврүлх, Чечено-Ингушск АССР хәру тогтах, Хальмг автономн область бурдәх болн Черкесск автономн областиг Карачаево-Черкесск автономн областьд хуврүлх. Энүг дахлдули, кбдлмш гардхин тблә болн автоном хәру тосхджах учрар кбдлмш бурдәдш батрулхин тбләд, гардгч советск органмуд сунгъгтл, РСФСР-ин Деед Советин Президиум тускуск келн-әмтсәс Чечено-Ингушск АССР-ин болн Хальмг автономн областин организационн комитетмүд батруль.

Кабардинск АССР-иг Кабардино-Балкарск АССР-т хуврәдхәхин туск болн Черкесск автономн областиг Карачаево-Черкесск автономн областьд хуврәдхәхин тускар кегдх збвтә кбдлмшмүдиг гардхинг балкарск болн карачаевск әмтнәс орлцулад тус-тусствн Кабардинск АССР-ин министрмүдин советд болн Черкесск автономн областин кұцагч комитетд даалгъв.

Уурмуд, депутатр! Эн келн-әмтсин автоном хәру тосхалгәна туск тбр ик тбр, урднь бәәсн газрурнн тедниг хәру авч ирх цагт бәәх бәәринн урдасн белдх, культурн болн нань чигн амгъулнгъин туск кбдлмшмүд кедж белдвр кехд збвәр ик цаг кергтә, збвәр ик бурдәлгънә кбдлмш кех кергтә. Тер учрар, материалн гару болн мбнәгнә ик гару гаргъх кергтә.

Эн тбләд, урднь бәәсн газрурн гархар селдхәсн эн деер заагдсн келн-әмтсиг нуулгъх цагт тедниг онц-онц, баахн багмудар урдасн темдг-лчксн болзгт, диг-дарагъяр, бурдәмдштәгъяр нуулгъх кертә. Эдниг, кезә, алык цагла, диг-дарагъинн хәләдш нуулгъхинг, бәәх бәәринн болн кбдлх дунгә кбдлмшин бәәринн олдж белдвр кех тбриг теднә автономн республиксин болн автономн областмүдин орн-нутгинн ах йосн межд збвтә.

Ингдш, сәәнәр, арднь орад негинн олдж нуулгъхлә тер келн-әмтсд кбдлхдн болн бәәр олдж бглгънд зовлнн харгъх уга. Ингдш хәләдш, негинн олдж, селгәгъяр, багбагар әс нуулгъхлә тер келн-әмтсин кбдлж бәәсн колхозмудт, совхозмудт болн предприятиямүдт збвәр тушагъан хальдахиг бас межд кергтә. Тер тбләд, бийсн дурарн нуулдгиг бокрх кергтә.

Бәәх бәәринн, кбдлх газринн белдх тоотиг урдасн, ухалдж шүфгәд, балкар, хальмг болн карачай келн-әмтсиг хәру тогтаджах газрур нуулгъх болн теднә кбдлх кбдлмшин бәәр олх тоот кергиг 1957-ч болн 1958-ч джилмүдин туршар кұцагдх гидж темдгдлж бәәнә.

Чечен болн ингуш келн-әмтнә туск болхла, тедниг дегәд олн учрар, теднә келн-әмтнә автоном хәру тогтахин туск кбдлмшиг невчк уданар—1957-ч—1960-ч джилмүдин туршар кұцагдх гидж темдгдлж бәәнә.

Балкарцир, чеченцир, ингушмуд, хальмгуд болн карачаевцир бдгә цагт бәәхәсн республикс, краймуд болн областмуд тедниг сән дурарн хәру эврәнн газрур нуулгъхәхәр седхлә донь-нбкд болхнн лавта, дакад доран, тер республикст, краймудт болн областмудт улдәд бәәршхәр селсн әмтст чигн тер газрин әдлахун болн культури тосхлгънд шунмгъагъяр, наадк олн келн-әмтнә хамдан орлцхднн хаадг-боодг угагъяр донь-нбкд болхд магъд уга.

Чечено-Ингушск АССР-иг хәру тогтаджах учрар СССР-ин Деед Советин Президиум январин 11-д Душетск болн Казбекск районмудиг Грузинск ССР-ин межд РСФСР-ин межд бгчәх Грузинск ССР-ин Деед Советин Президиумин болн РСФСР-ин Деед Советин Президиумин шнидврмүдиг батрулад, эн хойр союзн республиксин междә 1944-ч джилин мартин 7 куртл бәәсн кевәрнн хәру тогтадгв гидж тоолджана.

Эн деер келгдсн келн-әмтнә автоном хәру тогтаддхәхин туск Указмуд батрулхларн СССР-ин Конституцин 22-гч статьяд болн сольвр болн немүр әркән уга кех кергтә.